

תקנון היהודים

(Statut Des Juifs). חוקים אנטי-יהודיים בצרפת שאישרה ממשלת וישי באוקטובר 1940 וביוני 1941. בשתי הפעמים נועדו החוקים לחול על צרפת כולה, אף שרק צפון המדינה ומערבה

(60% משיטחה) היו באותה שעה בשלטון כיבוש של הגרמנים. החוקים האנטי-יהודיים הראשונים של ממשלת וישי מיום 3 באוקטובר 1940 הגדירו יהודי כצאצא לשלושה סבים 'בני הגזע היהודי', ואם היה נשוי לבן-זוג יהודי – גם כצאצא לשני סבים בלבד. ההגדרה של ממשלת וישי היתה, באשר לצאצאי שני סבים יהודים ונשואים ליהודי, ובאשר לאיזכור המפורש של 'גזע', חריפה וכוללנית יותר מההגדרה שקבעו הגרמנים באיזור הכיבוש של צרפת ובמקומות אחרים. החוק יצר את הבסיס לפיחות דרסטי במעמדם של היהודים בחברה הצרפתית. הוא אסר על יהודים לכהן בתפקידים רמים בשירות הציבור הצרפתי ולהיות קצינים ומש"קים בצבא, וכן נאסרו עליהם מקצועות שיש בהם כדי להשפיע על דעת-הקהל, כגון הוראה, עיתונאות, רדיו, קולנוע ותיאטרון. יהודים יכלו לכהן במשרות ציבור זוטרות, זאת – אם שירתו בכוחות החמושים בין 1914 ל-1918 או הצטיינו בקרבות ב-1939-1940. החוק בישר על הכוונה להנהיג שיטת מכסות שתגביל את מספר היהודים במקצועות החופשיים. יוזמת החקיקה היתה צרפתית טהורה, והחוק הוכן בחיפזון במשרד המשפטים של השר רפאל אליבר. אליבר היה אנטישמי תקיף, חסיד תנועת 'אקסיון פרנסיז' המלוכנית, והוא שהמציא את סיסמת משטר וישי 'Travail , Famille, Patrie' (עבודה, משפחה, מולדת).

מאמצי משטר וישי ליישם את החוק הזה ביתר יעילות ולהחמיר כמה מתנאיו, גרמו שיאושר ת"י שני (2 ביוני 1941). מקור החוק היה ב'משרד הכללי לענייני יהודים' בראשותו של קסויה ולה, והוא נוסח בזהירות רבה בסדרת ישיבות של הממשלה ובהתייעצויות עם שר המשפטים ז'וזף ברתלמי.

החוק הגדיר בצורה מחמירה יותר את הזהות היהודית, והוסיף תנאי על גבי תנאי באשר לטיהור השירות הציבורי מיהודים. החוק סלל את הדרך להרחקה כוללת של היהודים מן המקצועות החופשיים, מן המסחר ומן התעשייה. רק קומץ יהודים צרפתים מבוססים היטב הצליחו ליהנות מן הפטורים שניתנו כחוק. אפילו אותם שבויי מלחמה יהודים שחזרו מן השבי סבלו ממגבלות החוק.

קסויה ולה שם ליבו לפרטים הקטנים ביותר וביקש למנוע כול פרצה בחוק ולהבטיח שלא יתחמק אף יהודי אחד מתחולת התוכנית האנטי-יהודית. ולה, שמעולם לא היה מרוצה

לחלוטין מפעולות המשרד הכללי לענייני יהודים, החל בסתיו ובחורף 1941 לעבוד על הכנת ת"י חדש. ואולם, הצעת החוק החדש לא ראתה אור. בחינת הטיטות השונות של החוק מעידה על מאמץ מתמשך להחמיר את הגדרת היהודים ולהקל על הקביעה החוקית, כגון במקרה של ילדי אזרחים זרים שלא ניתן היה לקבוע את הרקע הגזעי של סביהם. מדיניות משטר וישי כלפי היהודים, כפי שנתמצתה בחוק, התאפיינה בהפליה ורדיפות והיתה רצופה סתירות בסוגיות גזע ודת, ועם זאת שיקפה את הגישה הלגליסטית של המשטר ואת השנאה לכול היהודים, הן אזרחי צרפת והן אחרים.